

FRANK LLOYD WRIGHT'IN MEKÂN ANLAYIŞI: FREDERICK ROBIE EVİ ÜZERİNDEN BİR OKUMA

Arş. Grv. Pelin KAYA *

Özet: Frank Lloyd Wright, 20. yüzyıl mimarlığını şekillendiren önde gelen mimarlardan biridir. Wright'ın organik olarak nitelendirdiği mekân anlayışının oluşumunda, erken çocukluk dönemi eğitimi, Frobel oyuncakları, Japon mimarlığı, ustaları J. L. Silsbee ve L. H. Sullivan, Shingle stili ve Arts and Crafts hareketinin etkileri görülebilmektedir. Wright, mimarlık ve sanatın, biçim ve işlevin, insan ve doğanın bütünlüğünü savunmuştur. Kutunun parçalanması anlayışı ile iç mekân ve dış mekânı bütünlüştürmüştür. Mekân bileşen ve öğelerini yapıyla bir bütün olarak ele almıştır. Teknoloji ve malzemenin sunduğu imkânları kullanarak doğaya saygılı, yaşayan mekânlar tasarlamıştır. Wright'ın organik mimarlık çerçevesinde ortaya koymuş olduğu bu öğretileri günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir. Robie Evi, Amerikan modern mimarlığını şekillendiren organik mimari anlayışın ve Prairie evlerinin yapı taşlarından biridir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Wright'ın organik mimari anlayışının Robie Evi üzerinden analizinin yapılmasıdır. Çalışmanın kapsamında, organik mimarlığın gelişimi, organik mimarlık, Prairie evleri ve Robie Evi irdelenmiş, veri toplama aracı olarak literatür taraması ve örnek olay (vaka) yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular ışığında, Wright'ın organik mimari anlayışının ve Robie Evinde geliştirdiği yenilikçi çözümlerin tasarımcılara faydalı bir öğreti olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: F. L. Wright, Organik Mimarlık, Prairie Evleri, Robie Evi.

Geliş Tarihi: 09.04.2020 Kabul Tarihi: 10.02.2021 Makale Türü: Araştırma Makalesi

*Kocaeli Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık Bölümü, Anıtpark Kampüsü, İzmit/ Kocaeli, Türkiye,
senturk.pelin@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-8363-2315>

tasarım

design

SPACE UNDERSTANDING OF FRANK LLOYD WRIGHT: A READING THROUGH FREDERICK ROBIE HOUSE

Res. Asst. Pelin KAYA *

Abstract: Frank Lloyd Wright is one of the leading architects who shaped the 20th century architecture. The effects of his early childhood education, the Froebel toys, Japanese architecture, his masters J. L. Silsbee and L. H. Sullivan, Shingle style and Arts and Crafts movement can be seen in the formation of Wright's understanding of space. Wright advocated the integrity of architecture and art, form and function, man and nature. He has integrated the interior and exterior spaces with the understanding of the destruction of the box. He handled the components and elements of the space as a whole with the building. Using the opportunities offered by technology and materials, he designed living spaces that are respectful to nature. These teachings of Wright that he put forward within the framework of organic architecture continue to be valid today. Robie House is one of the building blocks of the organic architecture and Prairie houses that shaped American modern architecture. In this context, the aim of the study is to analyze Wright's organic architecture understanding through Robie House. In the scope of the study, the development of organic architecture, organic architecture, Prairie houses and Robie House were examined, literature review and case study method were used as data collection tools. In the light of the findings obtained in the study, it is thought that Wright's understanding of organic architecture and innovative solutions he developed in the Robie House will be a useful teaching for designers.

Keywords: F. L. Wright, Organic Architecture, Prairie Houses, Robie House.

Received Date: 09.04.2020 Accepted Date: 10.02.2021 Article Types: Research Article

*Kocaeli University Architecture and Design Faculty Department of Interior Design, Anıtpark Campus, 41300 İzmit/Kocaeli, Turkey, senturk.pelin@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-8363-2315>

1. GİRİŞ

Frank Lloyd Wright, 8 Haziran 1867'de Richland Center, Winconsin'de doğmuştur. Babası rahip ve müzisyen William Russell Cary Wright, annesi öğretmen Hannah Lloyd Jones'tur. Wright'ın erken dönem çocukluk dönemi, aile 1878'te Madison Wisconsin'e taşınincaya kadar göçebe şekilde devam etmiştir. Anne ve babası 1885 yılında boşanınca, finansal problemlerle baş etmek durumunda kalmıştır. Madison Lisesindeki eğitimini bırakmıştır. Wisconsin Üniversitesi Mühendislik bölümünde, inşaat mühendisliği dersleri aldığı dönemde, Allan D. Conover'in yanında teknik ressam olarak çalışmaya başlamıştır. Mimar olma isteğiyle 1887 yılında Madison'dan ayrılarak Chicago'ya gitmiştir. Chicago'da Joseph Lyman Silsbee'nin yanında bir yıl çalıştıktan sonra Dankmar Adler ve Louis Henry Sullivan'ın yanında teknik ressam olarak çalışmaya başlamıştır. Çalışma hayatını, Beaux- Arts anlayışta eğitim almış Sullivan'ın baş yardımcısı olarak altı sene bu ofiste sürdürmüştür (Langmead, 2003).

Wright, 1893 yılında Sullivan'ın yanından ayrılarak kendi ofisini açmış ve inandığı Amerikan konut mimarisini tasarlamak için çalışmalara başlamıştır. Wright'ın amacı, modern Amerikan toplumunun bireysel, sosyal, psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek mimariyi oluşturmaktır. 1893-1894 yılları arasında tasarladığı William H. Winslow Evi, Wright'ın ilk bağımsız projesidir. Bu evde olduğu gibi Wright'ın ilk dönem yapılarında, mekân bileşenlerinin kurgulanışı ve bezeme anlayışında, ustaları Silsbee ve Sullivan etkileri görülebilmektedir.

Wright'ın ilk dönem yapılarında, duvar yapı fikri hâkimdir (Wright, 2002b). Duvar yapı olarak ifade edilen; dört köşesi duvarlardan oluşmuş, dar pencere ve kapı boşlukları olan geleneksel yapı biçimlenişidir. Wright, zaman içinde bu geleneksel anlayıştan uzaklaşarak

kendi mimari anlayışını geliştirmiştir. Organik olarak nitelendirdiği bu anlayışın temelinde doğa yer almaktadır. Doğadaki form, fonksiyon ve estetiğin oluşumunu incelemiş, doğaya saygılı yapı niteliklerini araştırmıştır. Geçmişten günümüze süre gelen doğaya saygılı mimarlık anlayışını (Kaya ve Tuncel, 2018), çevre, insan ve zaman ilişkisine dayanarak bütüncül bir yaklaşımda ele almıştır. Wright, organik mimarlığı, teknolojik, ekonomik ve sosyolojik değişimler çerçevesinde hayatı boyunca geliştirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda çalışmada, Wright'ın organik mimari anlayışı, bu anlayış ile oluşturduğu tasarım ilkeleri ve yenilikçi çözümlerinin ele alınması faydalı bulunmuştur.

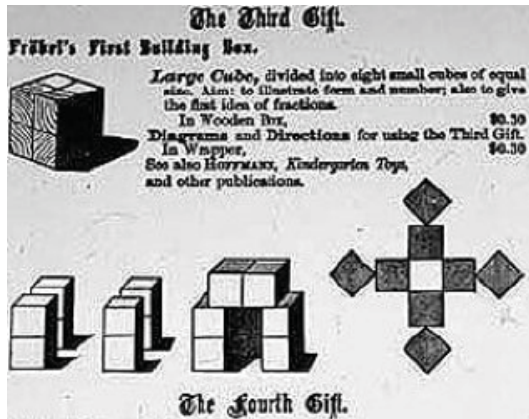
Robie Evi, organik mimarlığın gelişim sürecinde önemli bir yere sahiptir. Robie Evi, Wright'ın organik mimari anlayışta tasarladığı Prairie evlerinden biridir. Robie Evinin, Prairie evlerinin yapı taşlarından biri olduğu konusunda literatürde fikir birliği bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Wright'ın organik mimari anlayışının, Robie Evinin anlamsal, işlevsel ve biçimsel kurgusu üzerinden analiz edilmesidir. Çalışmada veri toplama aracı olarak literatür taraması ve örnek olay yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında ilk bölümde, erken çocukluk dönemi eğitimi, Frobel oyuncakları, Japon geleneksel mimarlığı, Shingle stili ve Arts and Crafts hareketinin organik mimarlığın gelişimindeki etkileri ele alınmıştır. Organik mimarlık anlayışının açıklandığı; doğa ve insan, biçim ve işlev, malzeme ve teknoloji, oran ve ölçek, bütünlük, devamlılık, özgürlük, yalınlık kavramları ve mekân ilişkisi, organik mimarlık başlığı altında incelenmiştir. Çalışmanın devamında, Wright'ın organik mimari anlayışta tasarladığı erken dönem evleri olan Prairie evleri ele alınmıştır. Son bölümde, Robie Evinin analizi yapılmıştır. Robie Evinin anlamsal, işlevsel ve biçimsel kurgusu; kullanıcı etkisi,

kentsel ölçek, vaziyet planı ve girişler, ızgara sistem ve strüktür, mekân kullanımı ve biçim kurgusu, mekân bileşenlerinde kompozisyon ve malzeme, iç mekân ve mobilya, iklimlendirme ve havalandırma alt başlıklarında irdelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise Robie Evinde elde edilen bulgulara değinilmiştir.

2. ORGANİK MİMARLIĞIN GELİŞİMİ

Wright'ın mekân anlayışının gelişiminde ailesinin ve çocukluk eğitiminin etkisi büyüktür. Babası klasik müzik çalmaktadır. Wright, Beethoven'ın 5. senfonisindeki bütüncü kurguyu, mimarlık anlayışına yansıttığından söz etmektedir. Müzikteki notaların oluşturduğu ritim ve aralarındaki uyum dikkatini çekmiştir. Annesi, Wright'ı mimar olarak yetiştirmek istemiş ve bu yönde onu eğitmeye çalışmıştır. Alman Pedagog olan Friedrich Froebel'in oyuncakları ile onu küçük yaşlarda eğitmeye başlamıştır. Froebel, doğanın kopyalanarak öğrenilmesini doğru bulmamaktadır. Çocuğun doğayı ahşap bloklar, küpler, kürelerin yer aldığı geometrik formlardan oluşan, grid sistemle belirlenmiş bir ortamda öğrenmesi gerektiğini savunmaktadır (Görsel 1). Froebel oyuncakları, çocukların düşünsel ve el becerilerinin gelişimini sağlayan, çocukları geometrik formları anlamaları için motive eden bir sistemdir.

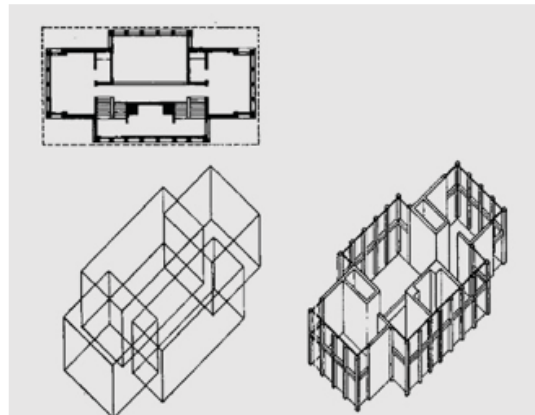

Görsel 1. Froebel Blokları (Cronon, 1994: 15).

Görsel 2. F. L. Wright, Thomas P. Hardy Evi Konstrüksiyon Anlatımı (Nute, 1993: 91).

Wright'ın çocukluk yıllarında aldığı eğitim, onun doğaya bağlanmasında, doğadaki düzen ve dengeyi saf geometrik formlarla bütüncüllesirmesinde etkili olmuştur (Görsel 2). Wright, erken çocukluk döneminin büyük bir bölümünü amcasının çiftliğinde geçirmiştir. Çiftlikte, doğa ve canlıları gözlemlemiş, doğa hakkında birçok prensip öğrenmiştir (Bozkurt, 1962). Ağacın gövdesi ve dalları arasındaki ilişkiyi, yapılarında konsol çıkmaları oluşturmada referans olarak kullandığını belirtmiştir (Pfeiffer, 1997).

Wright'ın organik mekân anlayışının gelişiminde etkili olan bir diğer faktör Japon mimarlığıdır. Wright'ın Silsbee'nin yanında çalışırken Japon mimarlığıyla tanıştığı düşünülmektedir (Cronon, 1994). Japon sanatı resimlerini 1902 yılında toplamaya başlamıştır. Japon geleneksel mimarlığını, Japon tarihi yapılarını ve bahçelerini araştırdığı bilinmektedir. Wright, Japon sanatlarında, doğanın yapısındaki geometriyi ortaya çıkaran estetiği keşfetmiş, doğayı ve kozmolojiyi ifade etmek için geometri kullandıklarını gözlemlemiştir (Smith, 1998). Wright'ın organik mimarlık anlayışı ve Japon geleneksel mimarlığı arasında ortak noktalar bulunmaktadır. Japon mimarisinde yer alan; geniş saçaklı çatıların altındaki yapıların yüzer ve

Görsel 3. F. L. Wright, Avery Coonley Evi, 1907 (Smith, 1998: 43).

Görsel 4. Avery Coonley Evi İç Mekânı (Heinz, 1994: 114).

akıcı etkisi, bu etkiyi iç mekânda kuvvetlendiren hareketli bölücüler, doğal ışık kullanımı, ızgara sistemine dayalı açık plan tasarımları Wright'ı etkilemiştir. Bu tasarım anlayışı Prairie evlerinin çekirdeğini oluşturmuştur (Cronon, 1994). Wright, Avery Coonley Evi dış cephesinde, kayar paneller ve geniş çiçeklikler kullanmıştır (Görsel 3). Evin iç mekânındaki ahşap frizler, kumaş kaplama panel, donatı elemanlarında kullandığı geometrik dil, alçak tavan yüksekliği, cam ve ahşap işlerinde kullandığı desenler Japon geleneksel mimarlığının etkilerini taşımaktadır (Görsel 4).

Wright'ın organik mimari anlayışının gelişiminde, Richardson ve Silsbee'in uyguladığı Shingle stilinin etkisi bulunmaktadır. Shingle stilindeki evler, 1880 ve 1900 yılları arasında Amerika'da ahşap konstrüksiyonlu, doğa içinde

yapılmış evlerdir. Amerikan kökenli bu stilde padavra, sundurma, asimetrik form kullanımı ile Queen Anne; gambrel çatı, kompleks form kullanımı ile Richardson Romanesk stillerinin etkileri görülebilmektedir. Bu bağlamda Shingle stilinde eklektik bir anlayış söz konusudur. Bu stildeki evlerde T ve L plan, yatay bant pencereler, üçgen kalkan duvarlar, silindirik kuleler öne çıkmaktadır. Wright da 19.yy'ın sonlarına doğru Amerika'da hâkim olan bu stilden etkilenmiştir. Bu etkiyi, Sullivan'ın yanında çalışırken inşa etmeye başladığı, kendi evinin tasarımında gözlemlemek mümkündür (Görsel 5). Evin yaşama mekânlarını oluşturan bölümlerinde Queen Anne ve Shingle stili hakimdir. Wright, 1893'te kendi mimarlık ofisini açmış ve eve çalışma alanı ihtiyacıyla tasarım stüdyosu eklemiştir. Bu alan, Wright'ın gelişen mimari anlayışının etkisinde daha düz ve alçak çatılıdır.

Görsel 5. F. L. Wright, Wright Evi ve Stüdyosu, 1889 (Smith, 1998: 24).

Wright'ın organik mimari anlayışı ile 19. yüzyılın sonuna doğru İngiltere'de ortaya çıkan, Arts and Crafts hareketinin felsefesi arasında ortak yönler bulunmaktadır. Bu hareketin öncüsü tasarımcılar, binanın sanat eseri gibi görünmesini, tasarımda işlevin ön planda olmasını, yerel malzemelerin kullanılmasını, çevresiyle bütün bina tasarımı benimsemişlerdir. Cronon (1994), Wright'ın Arts and Crafts hareketinden makineleşmeyi savunmasıyla ayrıldığını belirtmiştir. Fakat Wright, doğal ve yerel malzeme kullanımı, çevresiyle bütün bina tasarımı, parçanın bütün ile ilişkisi gibi bu hareketle ortak değerleri benimsemiştir. Wright, yapı tasarımında sanat ve mimarlığı bütünleştirmiştir.

3. ORGANİK MİMARLIK

Organik mimarlıkta, esin kaynağı doğa olmuştur. Wright, Tanrının vücudu olarak gördüğü doğaya saygı gösterilmesi gerektiğini söylemiştir. Doğayı, körü körüne taklit etmenin anlamsız olduğunu belirtmiş, doğadan öğrendiği prensiplerle kendi mimarlığını şekillendirmiştir. Soyut biçimde düşünmüş, doğadaki form, fonksiyon, estetiğin oluşumunu incelemiştir (Hoffmann, 1995). Ömrünü, doğaya saygılı yapı niteliklerini araştırmaya adanmıştır.

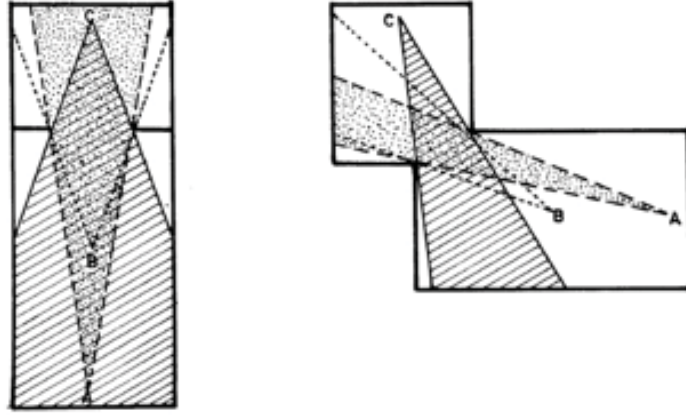
Wright'ın kastettiği doğa sadece ağaçlar, gökyüzü olarak dışarıya değildir. Bununla birlikte malzemenin doğası, bir planın doğası, bir his, bir araçtır. Wright'a göre mimaride organik (içgüdüsel) kavramının esas anlamı, bütüncül olarak var olan şeydir. Wright, "Bütünün parçayla ilişkisi neyse, parçanın bütünle olan ilişkisi de odur: devamlılık ve bütünlük" demiştir (Pfeiffer, 2004: 28). Organik mimari

anlayışta bina, çevresi, konumu ve donanımıyla bir bütün olarak ele alınmaktadır. Binaların anlamları, tüm bu unsurların bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Donatı elemanları olan iskemeler, masalar, dolaplar binanın bir parçası olarak ele alınmaktadır (Conrads, 1991).

Wright organik mimarlığın temelini oluşturan ana fikrin, bundan yüzyıllar önce ortaya koyulduğunu söylemiştir. Wright (2002a: 11), "... Bildiğim kadarıyla İsa'dan 500 yıl önce ilk kez Lao Tze, yapı gerçeğinin dört duvarla bir çatıdan ibaret olmadığını, bu gerçeğin asıl bunların içindeki öze ilişkin mekândan, yaşama alanından oluştuğunu belirtmişti" demiştir. Organik mimari anlayışta iç mekân, Lao Tze felsefesinde olduğu gibi binanın ruhu olan mekânın kendisidir. Wright iç mekânı, dış mekânın içinde yüzen bir parçası olarak nitelendirmektedir. İç mekân, döşeme, tavan ve duvarlardan oluşan kapalı bir kutu değildir. Wright, iç mekâna özgürlük kazandırmak için mekânı bir bütün olarak ele almış ve ihtiyaçlara göre mekânı parçalamıştır. Bunu "kutunun parçalanması" olarak ifade etmektedir (Nute, 1993: 64). Wright, kutuyu parçalamaya köşelerden başlamıştır (Görsel 6). Çünkü düşey elemanların birleşim yeri olan köşeler, kapalılık algısını kuvvetlendiren noktalar. Bu anlayışla dış duvarlar artık çatıyı veya döşemeyi taşımak zorunda değildir. Köşelerin boşaltılması ve duvarların geriye çekilmesiyle oluşturulan konsol çıkımlar, ağaç gövdesinin dallarını taşıdığı gibi yapının taşıyıcı sistemi tarafından taşınabilmektedir. Bu şekilde iç mekân özgürlük kazanmakta ve dış mekân- iç mekân bütünlüğü sağlanmaktadır (Pfeiffer, 2004).

Görsel 6. Kutunun Parçalanması (Brooks, 1979: 12).

Görsel 7. Shingle Stili Plan Şeması ve Wright'ın Plan Şeması, A,B,C Noktaları Mekânlardaki Özdeş Konumlardan Alınan Görüş Açılarını Göstermektedir (Brooks, 1979: 9).

Wright'a göre yapının biçimi ve plastik değeri mekânın devamlılığına bağlıdır. Yapı bir bütündür ve bu bütünlük bir devamlılık halinde olmalıdır (Bozkurt, 1962). Kutunun parçalanması anlayışı ile mekân, devamlılık kazanmakta, kişinin mekân içindeki konumuna ve deneyime bağlı olarak değişen, organik hale dönüşmektedir. Duvarlar kaybolmakta, yerini açıklıklar ve bölücü elemanlar almaktadır. Bu anlayışta, yapılar açık plana sahiptir. Wright'ın, açık plan çözümlerinde, 19. yüzyıl geleneksel plan çözümlerinden farklı olarak mekânları köşelerinden birleştirdiği gözlemlenmektedir (Görsel 7). Wright, mekânları köşelerinden birleştirerek mekânlar arası doğrudan iletişimi azaltmış ve mekânlara daha fazla mahremiyet sağlamıştır (Brooks, 1979).

Organik mimarlıkta süzsüzlük, yalınlıkla eş anlamlı değildir. Wright, "Üç çizginin yettiği yerde beş çizgi kullanmak aptallıktır" demiştir (Wright, 2002b:18). Ona göre, mimaride açıklayıcı ifadeleri ortadan kaldırma, yalınlık değildir. Wright'ın bu yaklaşımı, nesnelerin özünü bulmaya çalışan kübist sanatçıların soyutlama yaklaşımına benzemektedir. Soyutlama, her ne kadar nesnenin özelliklerinden arındırılması, yalınlaştırma olsa da nesne tamamıyla ayırteci özelliklerinden koparılmamaktadır (Kaya ve Aytis, 2019). Kutunun parçalanması yaklaşımı,

Wright'ın yalınlaştırma çabasının sonucudur.

Wright, Sullivan'ın "biçim işlevi izler" yaklaşımı yerine "biçim ve işlev birdir" görüşünü benimsemektedir (Wright, 2002a: 12). Organik mimarlık, işlev doğrultusunda ortaya çıkan bir biçim değildir. Biçimin zorlanarak veya yok edilerek biçime işlev dahil edilmesi de değildir. Wright, kullanıcıların ihtiyaçlarını ve yapıların bulunduğu çevrenin özelliklerini dikkate alarak belli bir işlev ve amaç doğrultusunda yapılarını tasarlamıştır (Bozkurt, 1962). Organik mimari anlayışta yapılar, bulunduğu yere, insana ve zamana uygun olmalıdır. Wright yapının çevresiyle uyumunu, "yapı bulunduğu araziden doğmuş gibi görünmeli" şeklinde ifade etmektedir (Wright, 1908: 157). Bu bağlamda yapının araziye yakın olarak yatayda konumlanmasını ve yapının çevresinde bulunan doğal malzemelerin kullanılmasını desteklemektedir.

Wright, malzemelerin kendine özgü doğalarının yani yapılarının olduğunu, malzemenin dokusu ve biçiminin, yapının süslemesini ve oranlarını oluşturduğunu belirtmiştir (Hoffmann, 1995). Wright, "Malzemelerin doğasını ortaya çıkarın, onların doğalarını planlarınızda dikkate alın. Ahşabın verniğini sökün ve onu rahat bırakın.

Sıvayı doğal dokusunda bırakarak boyayın. Tasarımlarınızda ahşabın, sıvanın, tuğlanın, taşın doğasını ortaya çıkarın. Bu malzemeler doğa dostu ve güzeldir. Bu doğal niteliklerin veya doğalarının yok sayıldığı, bunlara aykırı gelindiği hiçbir uygulama güzel sanat meselesi olamaz” diyerek her malzemenin kendi doğasına göre kullanılmasının önemini vurgulamıştır (Wright, 1908: 157).

Wright, teknolojiyi ve teknolojinin getirdiği yenilikleri kullanmama taraftarı değildir. Beton, çelik, cam gibi yeni nesil malzemeleri, mimarlığının alet kutusu olarak görmektedir. Yapılarında kullandığı geniş konsol çıkmaları, çelik konstrüksiyon sistem ile uygulayabilmiştir. Bu şekilde çatı, diğer yapı elemanlarından kurtularak serbestçe dış mekâna doğru uzanmıştır. Wright, geniş cam açıklıklar kullanarak iç mekânın devamlılığını sağlamış, iç mekân ve dış mekânı bütünleştirmiştir.

Wright’ın organik mimari anlayışı, gelişen bir süreci kapsamaktadır. Teknoloji, ekonomi, insanın yaşadığı çevre, toplumsal değerler gelişim ve değişim içindedir. Wright, bu faktörleri tasarımlarına dahil etmiştir. Yaşamı boyunca, çalışmada ortaya koyulan ilkeler temelinde organik mimari anlayışını geliştirmiştir. Bu çalışmada, Wright’ın organik mimari anlayışının gelişim sürecinde önemli bir yeri olan Prairie evleri ve Robie Evi örnekleme ele alınmıştır.

4. PRAIRIE EVLERİ

Prairie evleri, Wright’ın 1900- 1911 yılları arasında, organik mimari anlayışta tasarlanmış olduğu erken dönem evleridir (Pfeiffer, 2004). Amerikan stili yaşama ve peyzaja yönelik oluşturulan, şömine, yatay plan, geniş saçaklı çatılar, vitray pencereler, sıvalı duvarlar, bahçe ve teras gibi nitelikleri taşıyan evlerdir.

Prairie evleri, benzer tipolojiye sahiptir. Evlerin karakteristiğini oluşturan temel unsur şöminedir. Şömine, geniş ve sağlam bir şekilde

tasarımın merkezinde yer almaktadır. Yaşama ve servis mekânları, şöminenin etrafında konumlanmaktadır. Evlerin kat planları, Wright’ın işleve, malzemeye ve yapıım şekline bağlı olarak boyutlandırıldığı ızgara sistemden oluşmaktadır. Kat planlarında, uzun ve dar majör bir kütle yer almaktadır. Mekânlar bu kütle boyunca yatayda genişlemektedir. Bu şekilde, mekânlarda manzaradan maksimum seviyede yararlanılabilmektedir. Aynı zamanda mekânlara, optimum doğal aydınlatma ve doğal havalandırma sağlanmaktadır (Chan, 1992).

Prairie evleri, Froebel oyuncaklarına benzer şekilde, geometrik blokların kompozisyonundan oluşmaktadır. Prairie evleri plan şemaları incelendiğinde, Wright’ın genel olarak mekânları dikdörtgen veya kare prizmalardan oluşturduğu, T, L ve haçvari biçim dili geliştirdiği gözlemlenmiştir (Konning ve Eizenberg, 1981). Bu biçim dili yalnızca formların bir araya getirilmesi olarak algılanmamalıdır. Wright’ın oluşturduğu biçim dili, işlevsellik ve sosyal yapının bütünleşmesiyle oluşmaktadır (Lee, Ostwald ve Gu, 2017).

Wright, Prairie evlerinde, mekân bileşenlerini kutunun parçalanması anlayışıyla ele almıştır. Evler açık planlıdır. Ferah ve konforlu bir iç mekân tasarımı için yaşama mekânlarını mümkün olduğunca güney cephesine konumlandırmıştır. Bölücü duvar yüksekliklerini tavana kadar çıkarmamış, geniş cam pencere ve kapılar kullanmıştır. Wright, yaşama mekânlarını mahremiyet ve manzarayı dikkate alarak birinci kata yerleştirmiştir. Yatak odalarının bulunduğu özel kullanım alanlarını, ikinci kata konumlandırmıştır. Wright, evlerde özellikle bodrum kat ve kullanılmayan çatı katının olmamasına dikkat etmiştir. Wright (2002b: 17), “Yeni ev inşa ederken ilk önce tavan arası boşluğundan, sonra da çatı penceresinden kurtulun. Onların altındaki gereksiz yükseklikleri de atın. Sonra sağlıksız bodrumdan kurtulun.

Prairie'de yapılan her ev bodrumsuz olmalı...” demiştir. Prairie evlerinde, o dönemin sosyolojik koşullarına bağlı olarak yemek odaları bulunmaktadır. Wright, sonraki dönem evlerinde, bu alanları yaşama mekânına dahil etmiştir.

Wright, mekân bileşen ve öğelerinin tasarımında insan ölçeğini dikkate almıştır. Mekânlarda gerçekleşen eylemleri dikkate alarak mekânların yüksekliğini ayarlamıştır. Yataylığı vurgulamak için mekânların yüksekliğini alçak tutmuştur. Prairie evlerinde, yatay bir süreklilik hakimdir. Evlerde peyzaja yönelik bahçe ve teraslar bulunmaktadır. Bahçe ve teraslar parapet duvarlarla çevrilmiştir. Yatay etkiyi vurgulayan, parapet duvarların üzerinde geniş çiçeklikler yer almaktadır. Evlerde geniş saçaklar, bant pencere ve kapılar devamlı bir yatay çizgi oluşturmaktadır.

Wright, Prairie evlerinde, ahşap, tuğla taş, sıva, alçı gibi doğal malzemeleri ağırlıklı olarak kullanmıştır. Evlerin iç mekânları, genel olarak kahverengi tonlarındadır. Dolap, koltuk, sandalye, kitaplık, radyatör gibi donatı elamanlarını, yapının geneli ile benzer materyal, oran, renk ve detayda tasarlamıştır.

5. F. ROBİE EVİ

Robie Evi, Prairie evlerinin finali ve doruk noktası olarak ifade edilmektedir (Connors, 1984; Hoffmann, 1984; Lokçe, 2002; Mooney-Melvin, 2008). Robie Evi, Amerikan modern mimarlığının şekillenmesinde yol gösterici

olmuştur (Kienitz, 1945). Bu bağlamda, Amerikan mimarlığı ve dünya mimarlığının yapı taşlarından biridir (Smith, 1998).

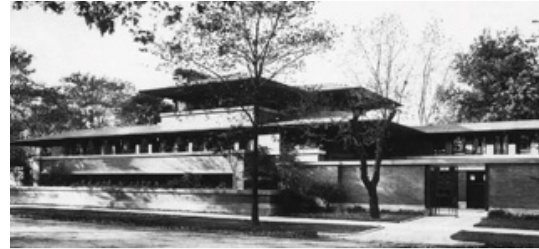
Wright, Robie Evini, dönemin evlerinden farklı bir mimari anlayışta ortaya koymuştur. Organik olarak nitelendirdiği mekân anlayışını, Robie Evinin anlamsal, işlevsel ve biçimsel kurgusunda gözlemlemek mümkündür (Görsel 8 ve 9). Wright, mekânsal, fiziksel, psikolojik konfor koşulları ile kendi mekân anlayışını bütünleştirmiştir. Bu anlayış doğrultusunda Robie Evini, mümkün olduğunca yatayda genişletmiştir. Robie Evinde, geniş bant pencereler, teras ve bahçe kullanmıştır. Sıcak ve havasız çatı boşluğu, nemli bodrum kat yoktur. Wright, soyut anlayışta yapıyı parçalamış, tüm bu bileşenleri dikkate alarak tekrar bir araya getirmiştir. Robie Evi, kullanıcısının istek ve karakteri ile Wright'ın mekân anlayışının bir birleşimidir. Çalışma kapsamında, Wright'ın organik mimarlık adı altında ortaya koyduğu tasarım ilkeleri, Robie Evi üzerinden ele alınmıştır. Bu tasarım ilkeleri; kullanıcı etkisi, kentsel ölçek, vaziyet planı ve girişler, ızgara sistem ve strüktür, mekân kullanımı ve biçim kurgusu, mekân bileşenlerinde kompozisyon ve malzeme, iç mekân ve mobilya, iklimlendirme ve havalandırma başlıkları altında irdelenecektir.

5.1. Kullanıcı Etkisi

Frederick Carlton Robie, 1908 yılında, eşi ve iki çocuğuyla birlikte yaşayabilecekleri bir ev

Görsel 8. Robie Evi Güneybatı Cephesinden Görünüm (Hoffmann, 1995: 32).

Görsel 9. Robie Evi Güneydoğu Cephesinden Görünüm (Hoffmann, 1995: 84).

tasarlaması için Wright ile iletişime geçmiştir. F. C. Robie, bisiklet ve otomobil malzemeleri üreten aile şirketinde çalışmaktadır. Mühendislik eğitimi alan F. C. Robie, babası öldükten sonra şirketin başına geçmiştir. Evin bulunduğu arazinin seçiminde, F. C. Robie'nin eşinin sosyal çevresinin Chicago Üniversitesi bölgesinde olması ve eşinin bu bölgede yaşamak istemesi etkili olmuştur (Hoffmann, 1984). F. C. Robie, yangına dayanıklı, kutuya sıkıştırılmış mekânları olmayan, döşemelik kumaşlar, mağazadan alınmış halılar gibi alışılmış dekorasyon öğeleri içermeyen bir konut istemiştir (Pfeiffer, 2004). Geleneksel evlerde, mekânların duvarlarla bölünerek sınırlandırıldığı, büyük merdiven boşluklarının gereksiz alan kapladığını belirtmiştir. F. C. Robie, iç mekânı kontrollü ışık alınmasını ve mahremiyeti doğrultusunda manzaraya hâkim olmayı istemiştir (Hoffmann, 1984). F. C. Robie'nin istekleri ve Wright'ın mekân anlayışının örtüşmesi evin başarısında etkili bir unsur olmuştur. İnşaat sırasında eve, dolaylı ısıtma sistemi, elektrik-aydınlatma sistemi (Hoffmann, 1984), merkezi vakum temizleme sistemi (Coppelstone, 1997) gibi teknolojik çözümlerin dahil edilmesi yine bu uyumun bir sonucudur. 1909 yılında, Robie Evinin plan çizimleri tamamlanmış, Robie ailesi 1910 yılında, evin inşaatı bittikten sonra donatı elemanları tamamlanmadan eve taşınmıştır. Aile, evde yaklaşık bir sene yaşadıkten sonra finansal

borçlar nedeniyle evi satmak zorunda kalmıştır.

5.2. Kentsel Ölçek

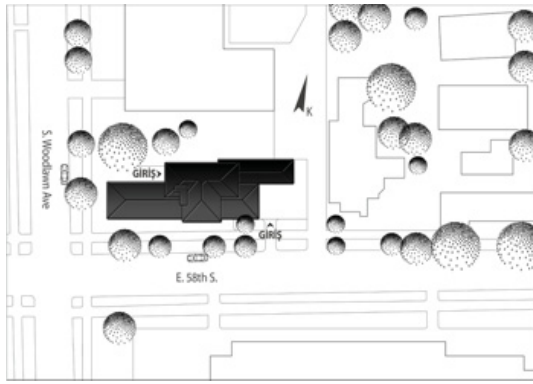
Robie Evi, 5757 S. Woodlawn Caddesi ve E. 58. Sokağın köşesinde, Chicago/Illinois'de bulunmaktadır. Evin güney ve batısında, Chicago Üniversitesine bağlı binalar bulunmaktadır (Görsel 10). Bu bölge, şehir yaşamından uzaklaşmak isteyen iş adamlarının ve üniversite öğretim üyelerinin tercih ettiği, üst ve orta sınıf ailelerin yaşadığı bir yerdir. Woodlawn Caddesinde evler, genellikle üç katlı ve geniş bir araziye sahiptir. Evler caddeden yaklaşık on bir metre çekme mesafesinde yer almaktadır. Robie Evi, çevresindeki yapı gruplarına ve şehrin ızgarasına uygun olarak yatayda, doğu- batı aksında uzanmaktadır. Wright, evi çekme mesafesine uyarak konumlandırmasına rağmen evin geniş saçakları, bu sınırı aşmış algısı yaratmaktadır (McCarter, 1997). Evin çevresinde Gotik Uyanış, Queen Anne, Tudor Uyanış tarzda yapılmış binalar yer almaktadır. Bu bağlamda Robie Evi çevresindeki yapı tarzından ayrılmaktadır (Hoffmann, 1984). Wright, dönemin evlerinin, özgür bir toplumda olması gereken mekân anlayışında olmadığını belirtmiştir (Hoffmann, 1995). Robie Evinin, doğadan uzaklaşan ve kutunun içine sıkıştırılmış mekânlardan farklı olarak organik mimari anlayışta tasarlanmıştır. Robie Evi, Amerikan modern mimarlığının bir örneği olarak günümüzde müze olarak kullanılmaktadır.

Görsel 10. Robie Evi Konumu (http1 referans alınarak oluşturulmuştur).

5.3. Vaziyet Planı ve Girişler

Wright, evin mahremiyetini sağlamaya özen göstermiştir. Robie Evi için iki adet giriş tasarlamıştır. Biri güney cephesindeki garaj girişidir. Diğeri ise batı cephesindeki, yapı kütleli hizasından geriye çekilerek gizlenen ana giriştir (Görsel 11). Bu yapısal biçimlenme, girişin yağmur, rüzgâr gibi dış hava koşullarından korumasını sağlamaktadır. Ana girişin peyzajla olan ilişkisi, mahremiyet algısını güçlendirmektedir. Wright, garaj girişinin duvarlarını, güvenlik sebebiyle insanın görme mesafesinden yüksek tasarlamıştır. Garaj kapısının gerisinde iç bahçe yer almaktadır. İç bahçeden binaya girişler bulunmaktadır. İç bahçe, zemin katta çocuk oyun odası, çamaşırhane, depo, garaj alanlarına ve batı cephesindeki terasa bağlanmaktadır. Terasa, iç bahçe dışında, kuzeybatı cephesindeki merdivenlerle ulaşılabilir. Ayrıca iç bahçeden birinci kattaki mutfak holüne, güney cephesindeki merdivenler ile direkt erişim bulunmaktadır.

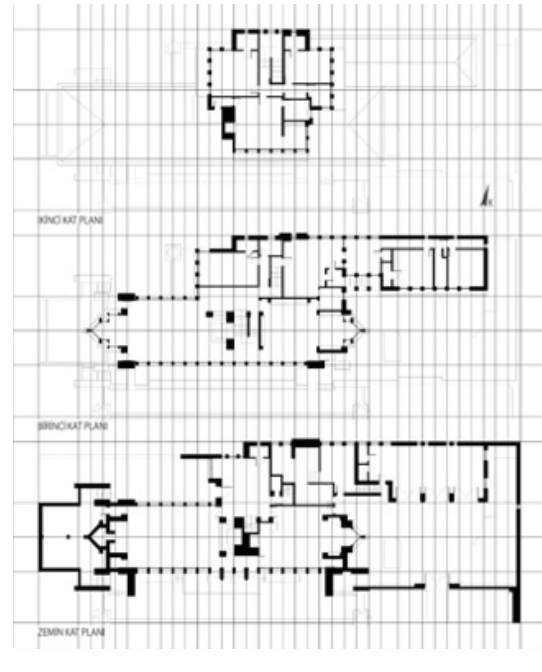
Görsel 11. Robie Evi Vaziyet Planı ve Girişler

5.4. Izgara Sistem ve Strüktür

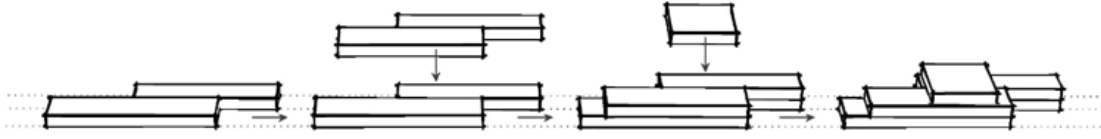
Izgara sistem, mekân bileşen ve öğelerinin boyutlarını ve mekân içindeki yerlerini gösterdiği için pragmatik bir avantaj sağlamaktadır. Bu durum, malzemenin yanlış üretilmesine engel olarak malzeme israfını azaltmaktadır. Wright, geometrik sistemlere yatkınlığını,

bitkilerin, kristallerin, kayaların, özünde doğanın dayandığı geometrik biçimlenmeden kaynaklandığını açıklamıştır (Lokçe, 2002). Robie Evinin plan- strüktürel kurgusunda, ızgara Wright'ın deyimiyle birim sistemler kullanıldığı gözlemlenmektedir (Görsel 12).

Robie Evinin yığma duvar, çelik ve ahşap iskeletten oluşan karma bir taşıyıcı sistemi bulunmaktadır. Wright'ın yapım şekli Robie Evinin strüktürünü gizlemektedir. Wright, "Neden strüktürü açığa çıkaralım ki? Ben bunu gereksiz bir açığa çıkarma olarak görüyorum" şeklinde ifade etmiştir (McCarter, 1997: 94). Terasın üzerini örten geniş saçaklı çatı, yatayda uzanan çelik kirişler tarafından taşınmaktadır. Wright, çelik kirişleri, tavan döşemesinin yüksekliği içine gizlemiştir (McCarter, 1997). İç mekânda bu yüksekliği, aydınlatma elemanlarını yerleştirmek için kullanmıştır.

Görsel 12. Robie Evi Izgara Sistem (Wright, 1983:105-106 referans alınarak oluşturulmuştur).

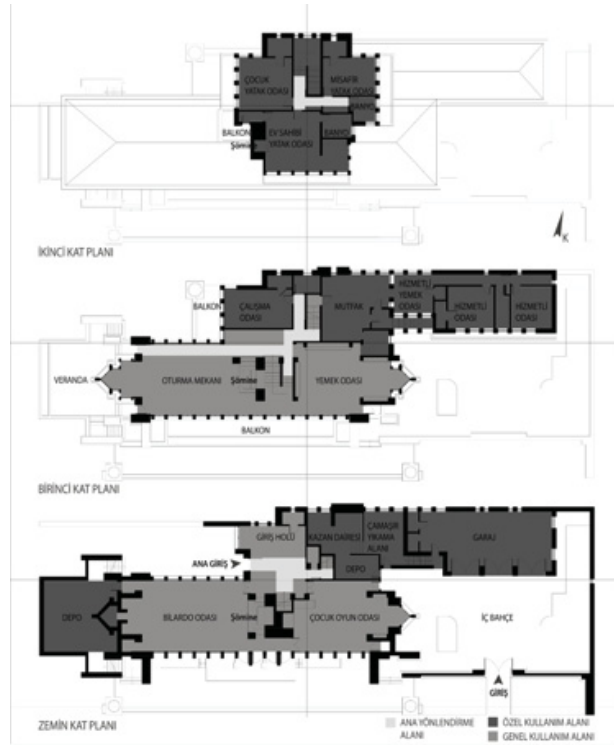
Görsel 13. Robie Evi Biçim Kurgusu

5.5. Mekân Kullanımı ve Biçim Kurgusu

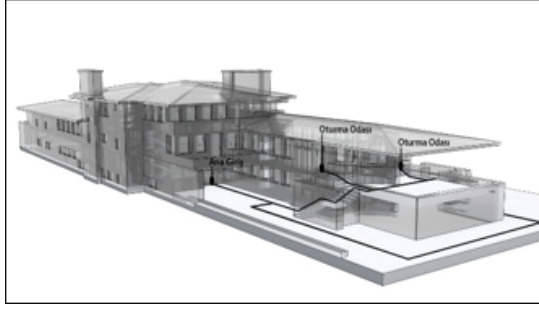
Wright, işlev ve biçimi bir bütün olarak ele almıştır. Robie Evinin, iki ana dikdörtgen prizmadan oluşturmuştur. Wright, güney cephesindeki dikdörtgen prizmayı, genel kullanım alanlarına ait, “asıl, majör makine”, kuzey cephesindeki özel kullanım alanlarına ait olan prizmayı ise “ikincil, minör makine” olarak adlandırmıştır. İki prizmayı birbiri yanından kaydırarak prizmalar arasında bağlantı sağlamıştır. Yatayda oluşturulan bu bağlantı alanı, aynı zamanda katlar arasında düşey dolaşımı sağlamaktadır (Görsel 13). Wright, bu biçimlenme ile mekânları duvarlarla bölmeden özel ve kamusal alan ilişkisini çözümlenmiştir. Bu

yaklaşım, mekânların fiziksel konfor seviyesini arttırmış ve manzaradan maksimum seviyede yararlanmayı mümkün kılmıştır.

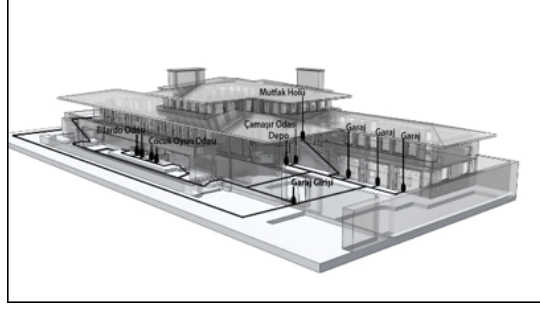
Robie Evinin yönlendirme aksları, üst üste yerleştirilmiş üç hacmin merkezinde birleşmektedir. Zemin katta bulunan ana giriş, rota eksenine yakındır. Wright, zemin katı birinci kata bağlayan güneydeki merdiveni, üç katı birbirine bağlayan kuzeydeki merdivene göre giriş aksına daha yakın ve açık biçimde konumlandırmıştır. Özel kullanım alanlarını geri plana çekerek ana girişten gelen misafirleri, üst kattaki oturma mekânına yönlendirmiştir (Görsel 14).

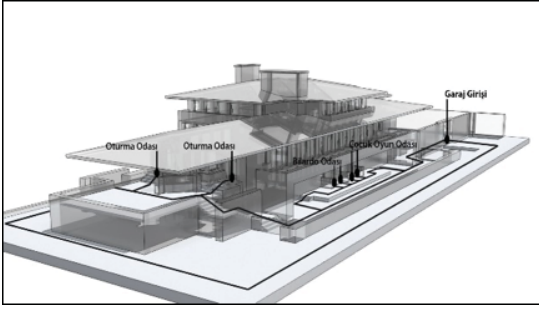
Görsel 14. Robie Evi Mekân Kullanımı ve Ana Yönlendirme

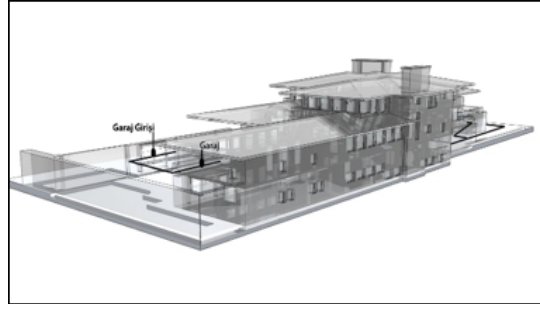
Görsel 15. Kuzeybatı Cephesinde Yönlendirme

Görsel 16. Güneydoğu Cephesinde Yönlendirme

Görsel 17. Güneybatı Cephesinde Yönlendirme

Görsel 18. Kuzeydoğu Cephesinde Yönlendirme

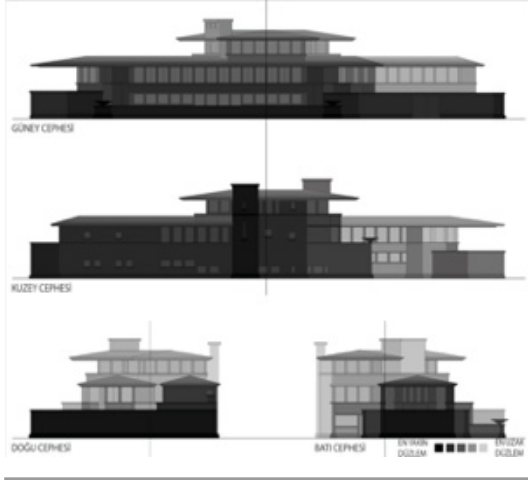
Wright, zemin katta kuzey cephesine, çamaşırhane, kazan dairesi, depo ve garaj mekânlarını konumlandırmıştır. Bir üst katta bu hacmi, hizmetli kullanım alanları ve mutfak olarak tasarlamıştır. Evde çalışan hizmetli personel, iç bahçeden güney cephesindeki merdivenleri veya iç mekândan kuzeydeki merdivenleri kullanarak mutfak ve hizmetli alanına ulaşabilmektedir (Görsel 15 ve 16). İkinci katta, ev sahibinin ve misafirlerin kullanımına ait özel alanlar bulunmaktadır. Bu alanlara ulaşım, iç mekândan kuzeydeki merdiven ile sağlanmaktadır. Wright, özel kullanıma ve genel kullanıma yönelik mekânları, insan ve eylem ilişkisine dikkat ederek çözümlenmiştir.

Wright, evin çevre ile olan ilişkisinin artırılması ve ferah yaşama alanları oluşturulabilmesi için bodrum ve çatı katı kullanmamıştır. Bu yaklaşım, 19. yy. geleneksel evlerinde karşılaşılan nem ve

aşırı ısı problemlerinin çözümü olmuştur. Evin saçaklarının boyutu ve biçimi, kullanıcıyı güneş ışığının rahatsız edici etkilerinden korumaktadır. Bu biçimlenme, aynı zamanda kullanıcıya mahremiyet sağlamaktadır (Görsel 17 ve 18).

5.6. Mekân Bileşenlerinde Kompozisyon ve Malzeme

Robie Evinin ızgara sistemden oluşan, plan düzlemi incelendiğinde simetri etkisi görülebilmektedir. Fakat bu katı bir simetri değildir. Evi oluşturan, iki prizmanın birleştiği yüzeyden geçen, birbirine dik konumda, iki hayali simetri eksenii bulunmaktadır. Bu eksenler, özellikle birinci ve ikinci kat planlarında algılanmaktadır. Robie Evinin cephesinde belirgin bir simetri etkisi yoktur. Cephe kompozisyonunda simetri, en üst katta baskın olarak hissedilmektedir (Görsel 19).

Görsel 19. Cephe Düzleminde Simetri ve Kompozisyon

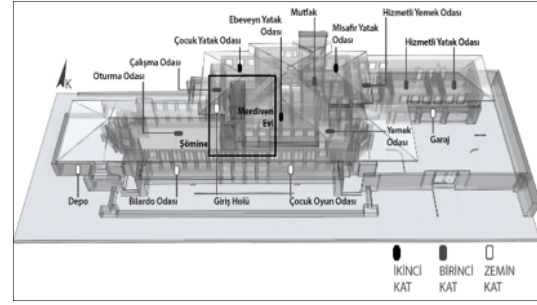
Robie Evinin yatay sürekliliği, cephe kompozisyonunda net şekilde izlenebilmektedir. Baca, yatayda gelişen evi düşeyde dengeleyen bir bileşen olarak kullanılmıştır. Bir diğer dengeleyici unsur, ikinci kat hacminin daha dar biçimlenişidir. Binanın güney cephesinde yapının yataylığını vurgulayan pencere ve kapı boşlukları, geniş saçaklar ve balkon çıkmalarının gerisinde kalmaktadır. Robie Evinde, strüktürün çelik kirişlerle desteklenmesi, geniş pencere ve kapı açıklıklarına olanak tanımıştır. Toplam 174 tane vitray cam pencere ve kapı bulunmaktadır. Cephede görsel denge oluşturan bu elemanların geometrik ve renkli desenleri, iç mekâna özel bir ışığın girmesini sağlamaktadır. Güney ve doğu cephesinde, binayı çevreleyen bahçe duvarları ön plandadır. Bu bahçe duvarları, batı cephesindeki teras ile bütünleşmektedir. Arka cephede ise baca duvarı ön planda yer almaktadır (Görsel 19).

Wright, Prairie evlerinde olduğu gibi Robie Evinde de doğal malzemeler kullanmayı tercih etmiştir. Roman tuğla ile birlikte yataylığın vurgulandığı bantlarda kireçtaşı kullanmıştır. Yatay algıyı güçlendirmek için tuğlaların derz birleşimlerindeki detaylara dikkat etmiştir. Düşeydeki derz aralıklarını dar ve tuğlanın renginde, yataydaki derz aralıklarını ise kalın ve açık renkli bırakmıştır. Wright'a göre yapı

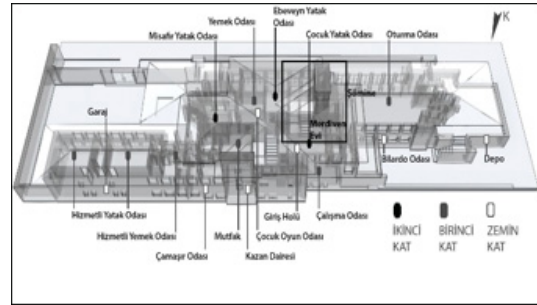
çevresiyle uyumlu, doğal renklere olmalıdır. Robie Evinde kırmızı ve kahverengi ton ağırlıklı, tuğla duvarlar, kiremit çatı, bakır oluklar kullanmıştır (Thomson, 1999).

5.7. İç Mekân ve Mobilya

Robie Evinde, şömüne merkezdedir. Mekânlar bu noktadan gelişmektedir. Şömüne, işlevsel olarak üç katı birbirine bağlamakla birlikte iç mekâna görsel bir değer kazandırmaktadır. Birinci katta, bölücü olarak kullanılan şömüne ve baca duvarı, döneme ilişkin sosyal bir etkinlik olan yemek yeme mekânı ile oturma mekânını ayırmaktadır. Bu ilişki, zemin katta, bilardo odası ve çocuk oyun odası arasında da bulunmaktadır. Şömüne ve baca duvarının arka tarafı, merdiven evi olarak kullanılmaktadır (Görsel 20 ve 21).

Görsel 20. Güney Cephesinde İç Mekân Kurgusu

Görsel 21. Kuzey Cephesinde İç Mekân Kurgusu

Görsel 22. Oturma Odası ve Yemek Odasını Ayıran Bölücü Duvar ve Şömine (Smith, 1998: 50).

Görsel 23. Oturma Odasından Batı Yönüne Bakış (Smith, 1998: 49).

Wright, açık planlı kurguladığı evin şömine duvarı etrafında, dolaşma mesafesi bırakmıştır. Şömine duvarında açılan boşluk, yaşama mekânı ve yemek yeme alanı arasında devamlılık sağlamıştır (Görsel 22). Wright, mekân tasarımında antropometrik ölçüleri dikkate almıştır. Yaşama mekânında, oturarak ve ayakta yapılan eylemler doğrultusunda tavan yüksekliğini kademelendirmiştir. Böylelikle mekâna hareketlilik kazandırmıştır (Görsel 23).

Robie Evinde kullanılan yatay düzlemdeki ahşap frizler ile düşey düzlemdeki bant pencereler, mekânda görsel bir bütünlük sağlamaktadır. İç mekânda kullanılan ahşap frizler, Wright'ın üç boyutlu soyut düşünce anlayışının bir sonucudur. Geleneksel anlayışta ahşap frizler iki boyutlu olarak uygulanmaktadır. Wright, ahşap

frizleri evin köşelerinde birleştirerek üç boyutlu algı oluşturmuştur (Görsel 22). İç mekânda, pencere altlarında kullandığı radyatörleri, mekânın genel tasarımıyla uyumlu şekilde ahşap ızgara panel ile kapatmıştır. İç mekânda doğal aydınlatma, Wright'ın tasarımı aplikler ve gömme aydınlatmalarla desteklenmiştir (Görsel 23). Wright, gömme aydınlatmalarda, buzlu cam ve geometrik desenli ahşap paneller kullanmıştır. Bu aydınlatmalar, mekâna yumuşak ve sıcak bir hava katmıştır.

Wright, evin tamamlayıcısı olan mobilyaları, dekoratif objeleri ve aydınlatma elemanlarını kendisi tasarlamıştır. Yapıyı bir bütün olarak gören Wright, bu öğeleri yapının bir parçası olarak ele almıştır. Uyum ve dengeyi, malzemenin, dokunun, rengin ve geometrik

Görsel 24. Yemek Odası ve Yemek Masası (Hoffmann, 1995: 33).

biçimin tutarlılığı ve bütünlüğüyle elde etmiştir. Yemek odası için tasarladığı masanın dört köşesinde aydınlatmalar ve çiçeklikler vardır (Görsel 24). Wright masadaki çiçeklik ve aydınlatmaları, masada oturan insanlar arasındaki görsel temasın bozulmaması için masanın köşelerine konumlandırmıştır (Pfeiffer, 2004). Yemek odasındaki büfeyi, halıyı ve masa örtüsünü de Wright tasarlamıştır. Masa örtüsündeki desenler vitray camlardaki desenlerle bir bütün oluşturmaktadır (Heinz, 1994). Wright, "...mobilyalar yalnızca ara sıra kullanılmak üzere kenara konulsalar bile yapının küçük parçaları olarak görülmelidir..." şeklinde ifade etmiştir (Wright, 2002b: 18). Oturma odasında Görsel 22'de görülebilen, sırtlığı dik sandalye ve eğimli sandalye Wright'ın tasarımıdır. Oturma odası için tasarlamış olduğu kanepenin kollarını, evin konsol saçakları gibi uzatmıştır. Masa yerine kullanılabilen bu kolçaklar, sehpa veya

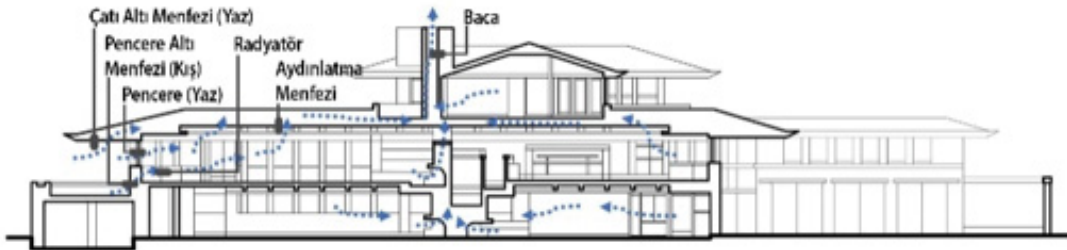

Görsel 25. Oturma Odası, Oturma Elemanı Tasarımı (Thomson, 1999: 279).

tabure olarak kullanılan donatı elemanlarının depolanmasına olanak tanımaktadır (Görsel 25).

5.8. İklimlendirme ve Havalandırma

Wright, organik mimari anlayışta bütüncül, kontrollü ve mikroklimatik etkilere önem göstermiştir. Robie Evinde geniş saçaklar, ahşap pencere ve kapılar yardımı ile doğal iklimlendirme ve havalandırma sağlamıştır. Yazın, dış mekânda saçakların altında bulunan menfezler, pencere ve kapılar doğal havalandırma sağlamaktadır (Görsel 26). Pencere altlarında bulunan menfezler kışın kullanılmaktadır. Menfezden gelen hava, iç mekândaki radyatörlerle ısıtılarak mekâna dağılmaktadır. İç mekânda, ahşap aydınlatma menfezleri ve baca, hava akışını yönlendirilmesine katkı sağlamaktadır (Estoque, 1987). Wright, organik mimari anlayışı çerçevesinde, mekanik tesisat bileşenlerini de yapı ile bir bütün olarak ele almıştır.

Görsel 26. Kuzey Cephesine Doğru Alınan Kesitte İklimlendirme ve Havalandırma İlişkisi (McCarter, 1997: 98 referans alınarak oluşturulmuştur).

SONUÇ

Wright'ın organik olarak nitelendirdiği mekân anlayışının irdelendiği çalışmada, ilk olarak bu anlayışın gelişiminde etkili olan faktörler ele alınmıştır. Organik mimarlığın gelişimi başlığı altında incelenen faktörleri, Wright'ın yorumladığı ve kendi mekân anlayışı ile bütünleştirdiği gözlemlenmektedir. Organik mekân anlayışının temelinde doğa bulunmaktadır. Wright, erken çocukluk yıllarından itibaren doğadaki form, fonksiyon ve estetiğin oluşumunu incelemiş, ömrünü doğaya saygılı yapı niteliklerini araştırmaya adanmıştır. Bu amaçla oluşturduğu tasarım ilkeleri, organik mimarlık başlığında ele alınmıştır. Çalışmanın devamında, Wright'ın organik mimari anlayışta tasarladığı erken dönem evleri olan Prairie evleri incelenmiş, Prairie evleri niteliklerinin gözlemlendiği, Amerikan modern mimarlığının ilk örnekleri arasında yer alan Robie Evi ele alınmıştır.

Robie Evinin anlamsal, işlevsel ve biçimsel kurgusu sekiz başlık altında analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre, evin başarısında kullanıcıların etkisinin olduğu görülmektedir. F. C. Robie ve eşinin sosyoekonomik statüsü ve istekleri, evin tasarımında etkili olmuştur. Organik mimari anlayışta tasarlanan evin, çevresindeki yapı tarzından ayrıldığı gözlemlenmiştir. Wright, geleneksel mekân örgütlenmesinde kullanılan bileşen ve öğeleri, Robie Evinde yenilikçi bir anlayışta ele almıştır. Evin köşelerini boşaltmış, duvarlarını geri çekmiştir. Duvarlar yerine açıklıklar ve bölücü elemanlar kullanmıştır. Robie Evi, her ne kadar çevresindeki yapı tarzından ayrılsa da bulunduğu arazinin bir parçası olarak yatayda şekillenmiştir. Wright, kutunun parçalanması, yatay ve açık plan ilkesi ile iç mekânın özgürleşmesini sağlamış, doğa ve insanı bütünleştirmiştir. Mekân yerleşiminde, insan, çevre ve işlev ilişkisine dikkat etmiştir. Güney cephesine yaşama mekânlarını, kuzey cephesine ışığa daha az ihtiyaç duyulan mekânları konumlandırmıştır. Evin ana girişi ve garaj girişini, mahremiyet, güvenlik gibi kullanıcı gereksinimlerini dikkate

olarak geri plana çekmiş, özel kullanıma ait mekânları ikinci kata yerleştirmiştir. Wright, evde bodrum ve çatı katı kullanmamıştır. Bu uygulama ile geleneksel tarzdaki yapılarda karşılaşılan nem ve aşırı ısı sorunlarına çözüm sağlayarak ferah yaşam alanları tasarlamıştır. Yataylığı vurgulayan geniş saçaklar, gölgelendirme sağlarken geniş kapı ve pencere boşlukları, ferah ve aydınlık bir mekân oluşturmuştur. Geniş saçak ve açıklıkların tasarlamasına olanak sağlayan teknoloji ve yeni nesil malzemeleri, evin konfor seviyesini arttırmak için kullanmıştır. Yapı ve donatı elemanlarında malzemenin doğasını dikkate almış, doğal ve yerel malzemeler kullanmaya çaba göstermiştir. Wright, yapı bileşen ve öğelerini bir bütün olarak ele almış, donatı elemanlarını evin geneliyle benzer malzeme, oran, renk ve detayda tasarlamıştır. Doğal havalandırma ve doğal aydınlatma kullanımına özen göstermiş, evin mekanik tesisat bileşenlerini de yapı ile bütün bir anlayışta değerlendirmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular sonucunda görülmektedir ki Robie Evi, günümüzde de geçerliliğini sürdüren organik mimari anlayışta tasarlanması ve döneminin ilerisinde yenilikçi çözümler sunması ile örnek bir yapıdır. Wright, Robie Evinin bulunduğu çevre, kullanıcılar ve zamana uygun olarak tasarlamıştır. Evin konstrüksiyon, aydınlatma, iklimlendirme ve havalandırma çözümlerinde dönemin teknoloji ve malzemelerini kullanmış, yenilikçi çözümler üretmiştir. Robie Evi, dönemin modern anlayışı ile birlikte doğaya uyumlu bir yapı örneğidir.

Son olarak, Wright'ın organik mimari anlayışının gelişen bir süreci kapsadığını belirtmek gerekir. Wright, kendinden önce de var olan doğaya saygılı mimarlık anlayışını taklit etmek yerine, onu geliştirilmesi gereken bir felsefe olarak benimsemiştir. Prairie evleri döneminde ortaya koyduğu organik mimari anlayışı, kültürel, ekonomik, sosyolojik ve teknolojik koşulları dikkate alarak geliştirmeyi sürdürmüştür. Bu bağlamda, organik mimarlık çerçevesinde ele alınacak olan gelecek çalışmalarda, Wright'ın ilerleyen dönem evlerinin de incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Bozkurt, O. (1962). *Bir Mekân Anlayışı*. İstanbul: Teknik Üniversite Matbaası.
- Brooks, H. A. (1979). *Frank Lloyd Wright and the Destruction of the Box*. *Society of Architecture Historians*, 38 (1), 7-14.
- Chan, C. S. (1992). *Exploring Individual Style Through Wright's Designs*. *Journal of Architectural and Planning Research*, 9(3), 207-238.
- Connors, J. (1984). *The Robie House of Frank Lloyd Wright*. London: The University of Chicago Press.
- Conrads, U. (1991). *20 yy. Mimarisinde Program ve Manifestolar*. Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.
- Copplestone, T. (1997). *Frank Lloyd Wright A Retrospective View*. United Kingdom: Recency House Publishing.
- Cronon, W. (1994). *Inconstant Unity: The Passion on Frank Lloyd Wright*. T. Riley, P. Reed (Ed.), *Frank Lloyd Wright Architect içinde* (s. 8-31). New York: The Museum of Modern Art.
- Estoque, J. (1987). *Heating and Cooling Robie House*. *Association for Preservation Technology International*, 19(2), 38-51.
- Heinz, T. A. (1994). *Frank Lloyd Wright Interiors and Furniture*. London: John Wiley & Sons.
- Hoffmann, D. (1984). *Frank Lloyd Wright's Robie House*. New York: Dover Publications, Inc.
- Hoffmann, D. (1995). *Understanding Frank Lloyd Wright's Architecture*. New York: Dover Publications, Inc.
- Kaya, P. ve Tuncel, D. (2018). *From Traditional Architecture to Sustainable Architecture: The Change in the Understanding of Respect for Nature Over Time*. B. C. Arabacıoğlu ve P. Arabacıoğlu (Ed.), *4th International Conference on New Trends in Architecture and Interior Design, St Petersburg/ Rusya içinde* (s. 205-213). İstanbul: Anka Matbaa.
- Kaya, P. ve Aytıs, S. (2019). *Soyutlama Kavramının Mekân Tasarımı Eğitimine Yansıtılmasının Önemi: 20. Yüzyıl Soyut Resim Sanatı ve F. L. Wright'ın Yapıları Üzerinden Bir İnceleme*. *Tasarım ve Kuram*, 15 (28), 53-64.
- Kienitz, J. F. (1945). *Fifty Teo Years of Frank Lloyd Wright's Progressivism, 1893-1945*. *The Wisconsin Magazine of History*, 29(1), 61-71.
- Konning, H. ve Eizenberg, J. (1981). *The Language of the Prairie: Frank Lloyd Wright's Prairie Houses*. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 8(3), 295-323.
- Langmead, D. (2003). *Frank Lloyd Wright: A Bio- Bibliography*. London: Praeger.
- Lee, J. H., Ostwald, M. J. ve Gu, N. (2017). *A Combined Plan Graph and Massing Grammar Approach to Frank Lloyd Wright's Prairie Architecture*. *Nexus Network Journal*, 19, 279- 299.
- Lokçe, S. (2002). *F. Lloyd Wright: Yerellik ile Evrensellikte Buluşma "Ev"*. N. Togay (Ed.). *Modern Mimarlığın Öncüleri Frank Lloyd Wright ve Ev içinde* (s.23-42). İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- McCarter, R. (1997). *Frank Lloyd Wright Architect*. New York: Phaidon.
- Mooney- Melvin, G. (2008). *The Robie House: An Inspirational Design*. *The Wittenberg History Journal*, 37, 4-8.
- Nute, K. (1993). *Frank Lloyd Wright and Japan*. London: Chapman & Hall.
- Pfeiffer, B. B. (1997). *Frank Lloyd Wright Master Builder*. USA: Universe Publishing.
- Pfeiffer, B. B. (2004). *Frank Lloyd Wright 1867- 1959 Building for Democracy*. Köln: Taschen.
- Smith, K. (1998). *Frank Lloyd Wright America's Master Architect*. New York: Abbeville Press.
- Thomson, I. (1999). *Frank Lloyd Wright A Visual Encyclopedia*. United Kingdom: Grange Books.
- Wright, F. L. (1908). *In the Cause of Architecture*. *The Architectural Record*, 23 (3). 155-165.
- Wright, F.L. (2002a). *İlk Akşam*. N. Togay (Ed.). *Modern Mimarlığın Öncüleri Frank Lloyd Wright ve Ev içinde* (s.9-16). İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Wright, F.L. (2002b). *Yeni Evi İnşa Etmek*. N. Togay (Ed.). *Modern Mimarlığın Öncüleri Frank Lloyd Wright ve Ev içinde* (s.17-18). İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. Froebel Blokları, Cronon, W. (1994). *Inconstant Unity: The Passion on Frank Lloyd Wright*. T. Riley, P. Reed (Ed.), *Frank Lloyd Wright Architect içinde* (s.15). New York: The Museum of Modern Art.
- Görsel 2. F. L. Wright, Thomas P. Hardy Evi Konstrüksiyon Anlatımı, Nute, K. (1993). *Frank Lloyd Wright and Japan*. London: Chapman & Hall, s.91.
- Görsel 3. F. L. Wright, Avery Coonley Evi, 1907, Smith, K. (1998). *Frank Lloyd Wright America's Master Architect*. New York: Abbeville Press, s.43.
- Görsel 4. Avery Coonley Evi İç Mekânı, Heinz, T. A. (1994). *Frank Lloyd Wright Interiors and Furniture*. London: John Wiley & Sons, s.114.
- Görsel 5. F. L. Wright, Wright Evi ve Stüdyosu, 1889, Smith, K. (1998). *Frank Lloyd Wright America's Master Architect*. New York: Abbeville Press, s.24.
- Görsel 6. Kutunun Parçalanması, Brooks, H. A. (1979). *Frank Lloyd Wright and the Destruction of the Box*. *Society of Architecture Historians*, 38 (1), 12.
- Görsel 7. Shingle Stili Plan Şeması ve Wright'ın Plan Şeması, Brooks, H. A. (1979). *Frank Lloyd Wright and the Destruction of the Box*. *Society of Architecture Historians*, 38(1), 9.
- Görsel 8. Robie Evi Güneybatı Cephesinden Görünüm, Hoffmann, D. (1995). *Understanding Frank Lloyd Wright's Architecture*. New York: Dover Publications, Inc, s.32.
- Görsel 9. Robie Evi Güneydoğu Cephesinden Görünüm, Hoffmann, D. (1995). *Understanding Frank Lloyd Wright's Architecture*. New York: Dover Publications, Inc, s.84.
- Görsel 10. Robie Evi Konumu, <https://maps.uchicago.edu> (Erişim tarihi: 03.04.2020)
- Görsel 11. Robie Evi Vaziyet Planı ve Girişler, Yazar Arşivi.
- Görsel 12. Robie Evi Izgara Sistem, Wright, F. L. (1983). *Drawings and Plans of Frank Lloyd Wright: The Early Period (1893-1909)*. New York: Dover Publications Inc, s.105-106.
- Görsel 13. Robie Evi Biçim Kurgusu, Yazar Arşivi.
- Görsel 14. Robie Evi Mekân Kullanımı ve Ana Yönlendirme, Yazar Arşivi.
- Görsel 15. Kuzeybatı Cephesinde Yönlendirme, Yazar Arşivi.
- Görsel 16. Güneydoğu Cephesinde Yönlendirme, Yazar Arşivi.
- Görsel 17. Güneybatı Cephesinde Yönlendirme, Yazar Arşivi.
- Görsel 18. Kuzeydoğu Cephesinde Yönlendirme, Yazar Arşivi.
- Görsel 19. Cephe Düzleminde Simetri ve Kompozisyon, Yazar Arşivi.
- Görsel 20. Güney Cephesinde İç Mekân Kurgusu, Yazar Arşivi.
- Görsel 21. Kuzey Cephesinde İç Mekân Kurgusu, Yazar Arşivi.
- Görsel 22. Oturma Odası ve Yemek Odasını Ayıran Bölücü Duvar ve Şömine, Smith, K. (1998). *Frank Lloyd Wright America's Master Architect*. New York: Abbeville Press, s.50.
- Görsel 23. Oturma Odasından Batı Yönüne Bakış, Smith, K. (1998). *Frank Lloyd Wright America's Master Architect*. New York: Abbeville Press, s.49.
- Görsel 24. Yemek Odası ve Yemek Masası, Hoffmann, D. (1995). *Understanding Frank Lloyd Wright's Architecture*. New York: Dover Publications, Inc, s.33.
- Görsel 25. Oturma Odası, Oturma Elemanı Tasarımı, Thomson, I. (1999). *Frank Lloyd Wright A Visual Encyclopedia*. United Kingdom: Grange Books, s.279.
- Görsel 26. Kuzey Cephesine Doğru Alman Kesitte İklimlendirme ve Havalandırma İlişkisi, McCarter, R. (1997). *Frank Lloyd Wright Architect*. New York: Phaidon, s.98.

